

Kunnskapdepartementet

postmottak@kd.dep.no

Høring om etablering av Sentre for fremragende utdanning (SFU)

Generelle kommentarer

Utdanningsområdet – utfordringer og løsninger

Utdanningsområdet står overfor store utfordringer både nasjonalt og internasjonalt. Høyere utdanning påvirkes av en rekke faktorer og prosesser som endrer premissene for tenkning omkring utdanning, læringsmåter og undervisning og utfordrer kvaliteten i det tradisjonelle studietilbudet. Det betyr at det i dag er et stort behov for utvikling av erfarings- og forskningsbasert kunnskap som kan bidra til å utforme en moderne norsk høyere utdanning av internasjonal toppkvalitet. NTNU mener at etablering av sentre for fremragende utdanning vil være et viktig grep for å utvikle og spre slik kunnskap.

Utredningen om sentre for fremragende utdanning peker spesifikt på utfordringer knyttet til globalisering, masseutdanning og at undervisningen i høyere utdanning bærer preg av å være individuell og privatisert. I tillegg viser utredningen til at universitets- og høgskolesektoren i større og større grad er blitt resultatorientert, med fare for at institusjonene prioriterer forskning på bekostning av utdanningssiden. NTNU stiller seg bak disse betraktningene, men vil i tillegg peke på andre utfordringer som er sentrale som bakgrunn for opprettelse av sentre for fremragende utdanning.

Nye teknologier utfordrer høyere utdanning mht konkurranse, innovasjon og samarbeid. De senere års galopperende teknologiske nyvinninger innebærer bl.a. at læringsinnhold i dag kan leveres over hele verden til alt fra stasjonære datamaskiner til mp3-spillere og mobiltelefoner. Det betyr at grensen mellom studenter på campus og utenfor campus er i ferd med å viskes ut. Det medfører at konkurransen mellom utdanningsinstitusjoner om studenter vil skjerpes fordi studentenes mulighet for å se og velge toppkvalitet i kurstilbud, tilrettelegging og læringsmateriell blir større og større. Dette innebærer også at studentene vil komme med datakompetanse, innsikt og forventninger til

Postadresse	Org.nr. 974 767 880	Besøksadresse	Telefon	Seniorrådgiver
7491 Trondheim	E-post: postmottak@adm.ntnu.no	Hovedbygget Høgskoleringen 1 Gløshaugen	+ 47 73 59 80 11 Telefaks + 47 73 59 80 90	Kirsti Rye Ramberg Tlf: + 47 98030
	http://www.ntnu.no/administrasjon			

All korrespondanse som inngår i saksbehandling skal adresseres til saksbehandlende enhet ved NTNU og ikke direkte til enkeltpersoner. Ved henvendelse vennligst oppgi referanse.

utdanningsinstitusjonene som institusjonene ikke vil kunne utnytte dersom det ikke utvikles læringstilbud med utgangspunkt i moderne teknologi. Faglærerstabens kompetanse på digitale læringsomgivelser må også oppgraderes kontinuerlig for å møte denne utviklingen.

I januar 2007 identifiserte OECD over 3000 open courseware-kurs som var tilgjengelige fra 300 universiteter og konsortier i USA, Canada, Japan, Kina, Australia, Sør-Amerika og Europa.. Den nye kulturen for deling av digitale læringsressurser kan bety at norsk høyere utdanning vil bevege seg mot å åpne læringskilder, hvilket i neste instans vil innebære at utdanningsinstitusjonene i større grad enn i dag må og vil samarbeide om bl.a. utvikling og deling av læringsressurser. På sikt kan det også måtte bety en reorganisering av måten institusjoner i høyere utdanning allokere læringsaktiviteter og kostnader på.

Norgesuniversitetets IKT-monitor for høyere utdanning, (NUV 2009), illustrerer at det er et langt steg å gå før ny teknologi anvendes til noe annet enn studieadministrative forhold i norske universiteter og høyskoler. Det er derfor et stort behov for forskning og utvikling som kan få fram kunnskap om didaktiske virkemidler og læringsformer som skaper god læring og utnytter tilgjengelige ressurser på best mulig måte. Denne FoU-virksomheten må ligge i skjæringspunktet mellom teknologi, pedagogikk, fag og organisasjonsformer. Behovet for en økt bevissthet omkring utdanning som NUVs undersøkelse avdekker, gjelder ikke bare teknologifeltet, men sannsynligvis for alle sider ved utdanningsvirksomheten.

På bakgrunn av dette mener vi at Sentre for fremragende utdanning må ha og bidra til utvikling av:

- Fokus, bevissthet og refleksjon omkring utdanningsspørsmål både lokalt, nasjonalt og internasjonalt,
- Et helhetsperspektiv på utdanningsvirksomhet
- Sammenknytting av forskning, utdanning og innovasjon
- Utvikling av nye samarbeidsmodeller/studiemodeller mellom utdanningsinstitusjoner og arbeids- og næringsliv
- Fokus på innovativ bruk av ny teknologi i læringsarbeid og fleksible tilbud
- Forskning på egen virksomhet
- Samarbeid nasjonalt og internasjonalt.

Sentre for fremragende utdanning må eksplisitt knytte sammen forskning og utdanning, bygge på forskningsbasert undervisning, være innovative og siktet inn mot å utvikle nyskapende læringsformer og læringsmiljø. Forskning på egen virksomhet bør inngå i sentrenes aktivitet, som et grunnlag for å utvikle både erfarings- og forskningsbasert kunnskap om læring og læringsformer. Det er viktig at den kompetansen sentrene representerer gjøres tilgjengelig for fagmiljøene ved de respektive institusjoner, slik at den universitetspedagogiske praksisen løftes også i resten av organisasjonen.

Kommentarer til spesifikke punkt i Utredning om etablering av Sentre for fremragende utdanning (SFU):

I tillegg til de overordnede, generelle betraktningene har NTNU følgende kommentarer:

NTNU støtter ideen om etablering av Sentre for fremragende utdanning.

NTNU støtter utredningens forslag om at det ved tildelingen av status som SFU skal legges vekt på generelle kriterier som kreves for å fremstå som fremragende (kap. 4.6):

- høy og til dels fremragende utdanningskvalitet
- innovasjonskvalitet
- spredningskvalitet.

NTNU mener at kvalitet på disse områdene vil være den viktigste forutsetningen for sentrenes suksess. Etter vårt syn vil de miljøene som allerede i dag demonstrerer kvalitet på utdanningsområdet, ha de beste forutsetninger for å videreutvikle feltet og til å dele sin kunnskap med andre. Tildeling av SFU vil slik kunne fungere ”både som belønning for oppnådd fremragende resultater og som stimulerende tiltak til å løfte norsk utdanning til et høyere internasjonalt nivå” (kap. 6.4).

Som en følge av dette, deler også NTNU i hovedsak arbeidsgruppens vurdering når det gjelder eventuell opprettelse av egne sentre for profesjonsutdanning. Opprettelse av egne sentre for profesjonsutdanning vil lett kunne gi ”SFU B-lag”, og ideen bryter med selve intensjonen bak SFU-ordningen, slik arbeidsgruppen påpeker. En av hensiktene med opprettelsen av SFU er å øke statusen til utdanningssiden ved å synliggjøre og løfte frem utdanning med høy/fremragende kvalitet. For å hjelpe fram utdanningsområder med påstått manglende kvalitet, må en bruke andre virkemidler. SFUer skal ikke fungere som ”redskap for å reparere” (s. 47). På bakgrunn av dette ser vi med skepsis på et pilotsenter for grunnskolelærerutdanning, slik KD foreslår.

Vi har allerede påpekt at SFUene må ha og bidra til utvikling av forskning på egen virksomhet, og vi er av den oppfatning at planer for forskning på utdanning bør være et av kriteriene for tildeling av senterstatus. Vi mener at innstillingen fra UHR er for lite offensiv i forhold til forskning på egen utdanningsvirksomhet slik det uttrykkes i kapittel 4.6: ”Forskning kan inngå i senterets planer men skal ikke være en hovedaktivitet for senteret” (s. 37)

Det er, etter vårt syn, av meget stor betydning at SFU-ordningen vektlegger koplinger mellom forskning og utdanning da utdanning av ypperste kvalitet nettopp forutsetter en slik kopling. Vi er derfor tilfreds med at innstillingens blant annet vurderer utdanningskvalitet ut fra den sammenhengen det er mellom forskning og undervisning (s. 36), men vi skulle gjerne sett at dette kriteriet hadde blitt ytterligere fremhevet.

NTNU vil understreke viktigheten av at tildelingsprosessen blir rydding, transparent og etterprøvbar. Utlysningen må spesifisere hva som ligger i begrepet kvalitet, hva som er målet for SFU-ordningen og hvilke kriterier som vil ligge til grunn for tildeling av senterstatus. Da NTNU foreslår at kvalitet skal være SFUenes fremste kjennetegn, støtter vi ikke ideen om tak på antall SFU-er i tilknytning til en institusjon.

Det vil styrke SFU-ordningen dersom Senter for fremragende forskning (SFF) tjener som modell. Det gjelder blant annet i forhold til økonomi og varighet, jfr også Stjernø-utvalgets forslag om Sentre for fremragende undervisning. Da en vesentlig begrunnelse for å opprette SFU-er at ordningen vil øke utdanningsområdets status, vil det gi uheldige signal og kunne bidra til å svekke intensjonen med ordningen dersom den økonomiske tildelingen til SFU-er ligger betraktelig under bevilgningene til SFF. Når det gjelder varighet, er det i utredningen foreslått bevilgning for fem år med muligheter for forlengelse på tre år. UHR-arbeidsgruppen mener fem år er tilstrekkelig for å gi sentrene tidsperspektiv og mulighet for å prøve ut og etablere nye tilnærminger til undervisning og utdanning. NTNU ønsker at det vurderes å utvide til fem år med mulighet til fem nye år etter en evaluering. Det vil si samme løsning som SFF har.

NTNU støtter for øvrig ”omdøpingen” fra Stjernøs *Senter for fremragende undervisning* til UHR innstillingens *Senter for fremragende utdanning* da utdanning dekker både *undervisning* og *læring*. For å kunne møte de utfordringer som det er pekt på i begynnelsen av dette notatet, må en legge til rette for å styrke og videreutvikle *både* lærernes undervisning og studentens læring. I vår forståelse av *fremragende utdanning* inngår også forskningsbasert og innovativ undervisning som et sentralt element da slik undervisning vil bidra til refleksjon og utvikling av læringsformer og læringsmiljø.

Utredningen foreslår tre mulige modeller for organisering av Sentre for fremragende utdanning. NTNU synes det er positivt at det åpnes for ulike typer organisering, dette kan bidra til at flere institusjoner/enheter får mulighet til å søke. En kan se for seg fordeler og ulemper ved de ulike organiseringsmodellene; en modell vil kanskje ha et større potensial for spredning underveis i senterperioden, en annen vil kanskje ha bedre mulighet for eksistens ut over prosjektperioden. Til sammen vil et spekter av ulike modeller kunne bidra med ulik type kunnskap og erfaring knyttet til utdanningsområdet. Flere modeller for sentrene vil også synliggjøre at høy kvalitet i utdanning kan utvikles på ulike måter og i ulike miljøer. Uavhengig av sentrenes organisering bør sentrene vise til samarbeidspartnere og allianser både eksternt og internt, nasjonalt og internasjonalt.

Når det gjelder forvaltning av sentrene, er vi usikre på om det er hensiktsmessig å bygge opp en egen isolert forvaltning til dette formålet i KD, slik som utredningen foreslår. NOKUT kan være et mulig forvaltningsorgan da de er i en endringsprosess og i fremtiden vil ha mer fokus på utviklingsrettet virksomhet. Forvaltning av SFU kan muligens bidra positivt i denne prosessen. For ytterligere å understreke at vi ønsker samme status for SFUer som for SFFer, anbefaler vi imidlertid at det vurderes om forvaltningen av SFU bør ligge til NFR med faglig samarbeid med for eksempel NOKUT og UHR omkring kunnskap om fremragende utdanning.

Avslutningsvis vil vi igjen understreke viktigheten av å møte de store og komplekse utfordringene høyere utdanning står overfor, at etablering av SFUer kan være et velegnet tiltak for å møte utfordringene og at forskningsbasert utdanning og forskning på egen utdanningsvirksomhet må stå sentralt i SFUenes oppgaver. Dersom sentrene skal ha effekt ut over prosjektperioden, må aktiviteten være tydelig forankret i ledelsen på alle nivå i de enheter som inngår i en SFU. Slik kan etablering av SFUer også bidra til at utdanningsledelse kommer høyere på dagsordenen i UH-sektoren.

Med hilsen

Berit Kjeldstad

